

Una llengua per a Europa

Josep Bargalló

Conseller en cap de la Generalitat de Catalunya

El títol d'aquest curs, «El català i la Unió Europea», i el títol de la meua intervenció «Una llengua per a Europa», són un reflex, em sembla, de la situació especial en què es troba avui la nostra llengua en relació amb Europa —per dir-ho millor, en relació amb l'Europa política, amb la Unió Europea. Els nexes *i* i *per a* són reveladors i eloqüents, i expliquen molt bé el nostre drama, si em permeten qualificar-ho així, però em sembla que també en les paraules finals de la ponència del doctor Nadal hi havia en bona part aquesta situació personal dramàtica. Deia que reflecteixen el nostre drama, producte del conflicte entre una realitat de relació i separació alhora, expressada en la conjunció *i*, i una voluntat d'incorporació i participació plena, expressada en la preposició *per a*, de la nostra llengua nacional en la imatge i la revolució lingüística de la Unió Europea.

El català és una llengua d'un tros d'un territori d'Europa, que en l'àmbit de l'Estat espanyol és oficial per a més de deu milions d'europesos, als quals hauríem d'afegir els que la tenen com a oficial a Andorra, però com que hem dit que parlariem de l'Europa política els hem de deixar, de moment, i malauradament per a la nostra oficialitat a l'Europa política, fora del discurs.

Ningú no nega el pes demogràfic i cultural, doncs, d'aquests deu milions de persones que tenen el català com a llengua oficial. També és coneguda la insistència de la societat civil, de la majoria de formacions polítiques i socials, i de les nostres institucions, especialment el Parlament i el Govern de la Generalitat, a reclamar el reconeixement del català i el seu ús a les instàncies europees. Ningú no ens nega tampoc aquest mèrit. Som el corcò lingüístic europeu número u, sens dubte.

Tanmateix, fins avui el català no ha estat objecte d'un reconeixement satisfactori per part de les institucions de la Unió. La frustració que aquest fet provoca és com-

previsible, perquè tot plegat és absurd. Ningú no gosa negar que la nostra llengua constitueix una peça relativament potent de la realitat cultural europea i tothom coneix prou bé la voluntat política dels seus parlants i de les institucions que els representen —no les estatals, però sí les nacionals— per assolir aquest reconeixement. Però tot això no ha servit de res.

El reconeixement moral que obtenim no comporta el reconeixement legal, que no l'obtenim. I el cas és que, de moment, el català, més enllà de les bones paraules i alguna declaració genèrica de bones intencions, no ha estat objecte ni d'una acollida ni d'un tracte mínimament satisfactoris per part de l'Europa política, la Unió Europea.

Fins avui l'únic pas positiu que s'ha fet ha estat la Resolució A3-169/90 del Parlament Europeu, sobre la situació de les llengües a la comunitat i de la llengua catalana, aprovada l'11 de desembre de 1990 i publicada en el diari oficial de la Comunitat Europea el 28 de gener de 1991. Val la pena recordar el procés polític que hi va conduir, perquè és força alligador del que va passar en aquells moments, del que ha passat posteriorment i del que està passant ara.

Aquesta resolució era motivada per sengles peticions dels parlaments de Catalunya i de les Illes Balears, en les quals es demanava explícitament que el català fos declarat «llengua oficial» de les institucions europees. Aquells dos parlaments havien secundat així una campanya del moviment cívic Crida a la Solidaritat, iniciada el 1986, que havia recollit més de cent mil signatures de ciutadans i ciutadanes, que van ser presentades al Parlament Europeu, amb l'objectiu d'exigir un reconeixement del català a Europa.

Aquesta demanda, tan clara i rotunda, d'allò que se'n diu «la societat civil» i dels parlaments de Catalunya i de les Illes Balears, va originar una sèrie d'informes i consultes tècniques de les organitzacions del Parlament Europeu: un informe de la Comissió de Peticions, que tingué com a ponent la senyora Reding i com a coponents els eurodiputats Gasòliba, Gutiérrez Díaz i Miranda de Lage; sengles dictàmens de les Comissions d'Affers Jurídics i de Drets dels Ciutadans, i de la Comissió de Joventut, Cultura, Educació, Informació i Esport, en la qual va actuar com a ponent Rubert de Ventós, i una nota informativa dels serveis jurídics del Parlament Europeu. Tots aquests informes van ser tinguts en compte en el debat del Parlament Europeu previ a la votació de la resolució.

Finalment, el text votat i aprovat per cent vuitanta-vuit vots a favor, cap en contra i tres abstencions, quedava molt lluny de les demandes inicials dels parlaments de Catalunya i de les Illes Balears, i del text que recollia aquelles cent mil signatures. I

recordava, el text aprovat, la insalvable realitat legal, que es resumeix en la prerrogativa dels estats a l'hora de decidir en matèria de regulació lingüística. La resolució aprovada aquell 1990 ho expressa literalment així: «per tal que l'objecte d'aquestes peticions es pugui fer realitat, cal tenir en compte que la fixació del règim lingüístic de les institucions de les Comunitats Europees [...] és competència del Consell, que decideix per unanimitat, i que, pel que fa als estats membres en què existeixen diverses llengües oficials, l'ús de la llengua s'ha de determinar, a sol·licitud de l'estat interessat, segons les regles generals de la legislació d'aquest estat». Més clar, impossible.

D'acord amb aquest principi, la resolució es limitava a fer una declaració genèrica a favor de la diversitat lingüística d'Europa i de reconeixement del pes històric, demogràfic, social i cultural de la llengua catalana, que ponderava en aquests termes.

I torno a citar textualment: «llengua europea mil·lenària utilitzada en tots els nivells de l'ensenyament i en tots els mitjans de comunicació, en la qual existeix una producció cultural i literària molt important i de la qual fa un ús efectiu i continuat la majoria de la població d'un territori de més de 10 milions d'habitants, i [que té] caràcter oficial» i continua.

Faig una nota a peu de pàgina. Aquesta és una resolució del Parlament Europeu de 1990, que declara de manera taxativa, rotunda i indiscutida, i que no s'ha modificat, la unitat de la llengua catalana, perquè d'una manera molt clara aquesta resolució aprovada pel Parlament Europeu, i que no ha estat revocada, parla d'un territori de deu milions d'habitants que, evidentment, no és el del Principat de Catalunya i les Illes Balears sumats; no ho era l'any 1990 i tampoc no ho és ara amb el creixement demogràfic. Ho dic, en tot cas, perquè no caldria que l'Estat espanyol tingués certs dubtes a l'hora de plantejar aquesta unitat davant la Unió Europea, perquè el Parlament Europeu ja ho ha deixat bastant clar. Ho dic per si algú ho considera interessant i ho pot utilitzar. Tanmateix, d'aquest reconeixement que feia aquesta resolució, de fet, no se'n seguia el reconeixement de dret que havien sol·licitat els dos parlaments.

En el terreny pràctic, la resolució es limitava a demanar al Consell que adoptés «mesures» que permetessin arribar a uns objectius més que modestos: la publicació en català dels tractats i dels textos fonamentals de les Comunitats, la difusió en català de la informació pública de les institucions europees, la inclusió del català en els programes elaborats per la Comissió per a l'aprenentatge de les llengües europees, i l'ús del català en les relacions orals i escrites amb el públic a les oficines de la Comissió de les Comunitats Europees situades, això sí, a Catalunya i a les Illes, no a d'altres llocs, perquè feia referència que, malgrat que la llengua fos més àmplia, eren aquests dos únics parlaments els qui ho havien demanat.

D'altra banda, la resolució ratificava la previsió, ja recollida prèviament en el Reglament de procediment del Tribunal de Justícia de la Comunitat Econòmica Europea, que permetia als testimonis i als experts fer servir una llengua no oficial, en aquest cas el català, si no són capaços d'expressar-se amb fluïdesa en una de les llengües oficials de la Unió política, dret que encara empara els ciutadans i ciutadanes catalanoparlants si així ho fan notar en els actes judicials. Així doncs, molt poca cosa en comparació amb el que s'havia demanat especialment.

En la seva explicació de vot favorable —per allò del consens—, l'aleshores eurodiputat Rubert de Ventós no es va estar de denunciar amb contundència la desnaturalització de la demanda original, una demanda que, malgrat haver estat fins i tot legitimada per alguns dels informes previs que he esmentat, no havia estat finalment atesa. Deia Rubert de Ventós: «Quina oficialitat és aquesta que no reconeix ni el seu ús en les reunions de la Comunitat en territori de parla catalana ni el seu ús eventual en el Ple? Aquestes eren les dues propostes substantives del meu informe en la Comissió de Cultura (PE 140 254, 21 d'abril de 1989) i que aquí han estat amputades fins a donar a aquest informe un to condescendent i limitador.»

Així doncs, l'operació va acabar en un fracàs, segurament inevitable i, per això, podríem dir que relatiu. Tal com aclareixen els autors del llibre *Dret lingüístic* (Cossetània, 2003), el coordinador del qual, Jaume Vernet, ha participat també en aquest curs, no podia ser d'altra manera. Diu en aquest llibre: «La Resolució de 1990 no introdueix —ni podria fer-ho— cap modificació en el règim lingüístic comunitari, ja que la decisió política i la capacitat legislativa en aquesta matèria correspon al Consell. El català no rep una consideració equivalent a la que s'atorga a les llengües oficials i tampoc no es pot sostenir que passi a ser una llengua de treball dins el Parlament. L'aparent facilitat amb què va concedir-se al gallec i al basc —decisió de la Comissió de Peticions de 26 i 27 de gener de 1993— la mateixa posició assolida pel català seria demostratiu d'això.»

Tanmateix, aquest fracàs relatiu va ser presentat a la societat catalana com un triomf, com un gran triomf. N'és una prova el títol que el Govern de la Generalitat va decidir de posar a una publicació que recollia la resolució i tots els documents que s'hi relacionen. La van titular *El català reconegut pel Parlament Europeu* (Generalitat de Catalunya, 1991). Així, sense matisos.

No es pensin ara que ho retrec aquí amb ànim de denúncia. Ho esmento perquè em sembla simptomàtic de la difícil situació en què ens trobem els governants d'aquest país enfront d'aquest tema, el del reconeixement de la llengua, ja sigui en l'àmbit de l'Estat o, com tractem ara, en l'àmbit europeu i internacional.

Tenim la raó moral, tenim la força que ens dóna el suport de la societat civil, tenim la força de la legitimitat democràtica. Això fa que les nostres reivindicacions siguin molt potents, tan potents que sovint —no sempre però sovint— són acollides amb bones formes i bones paraules, allò que en català es diu *taramà* i en castellà *talante*, però, a l'hora de la veritat, els avenços efectius que aconseguim són molt poc significatius, decebedors tot sovint, perquè topem amb una paret, la paret de l'estat nació, de la seva tradició uniformitzadora i assimilacionista, i tota la construcció jurídica secular que ha construït al llarg de la història, de la qual l'actual Europa dels estats és filla directa.

Aleshores, se'ns planteja un problema. La qüestió és què ens convé de subratllar al final d'una batalla política com aquesta, durant una batalla política com aquesta: l'èxit moral relatiu? El fracàs polític relatiu?

Jo personalment sóc partidari de reconèixer la veritat i, per tant, de no autoenganyar-nos. Però sóc conscient que reconèixer la no-victòria és dolorós —també ho deia, en part, al final el doctor Nadal— i, a més, pot tenir efectes socials perversos. En conseqüència, el problema és complex i tots el patim: els governants, creguin-me, d'una manera molt directa, viva i quotidiana, però la societat civil també.

Tot això possiblement cansa, possiblement fatiga, però no ens ho podem permetre, perquè tenim la responsabilitat i el deure de projectar la llengua que hem rebut en herència, juntament amb el ric patrimoni cultural que la llengua vehicula, cap al futur i cap a aquesta Europa política, cap a l'espai geogràfic històric i cultural comú del qual formem part.

Tornem-hi, doncs. Insistim-hi: el català és una llengua per a Europa, encara que de moment l'Europa política que han construït els estats nació no ens la vulgui acollir ni la vulgui reconèixer com a peça viva d'ella mateixa.

Disculpin aquesta digressió, però em semblava també que era necessari aquest cert desfogament i aquesta expressió pública d'aquesta no certa, sinó clara inquietud.

Torno a agafar el fil, si ho volen, del breu repàs que feia de la relació de la nostra llengua amb l'Europa política.

En els gairebé anys que han passat d'ençà d'aquella resolució, el procés de la Unió Europea ha avançat molt, tant en el terreny polític com en l'econòmic, amb l'adopció de l'euro com a moneda única —com a fet emblemàtic— i el recent acord per un tractat de la Constitució europea.

La darrera ampliació ha elevat el nombre d'estats membres a vint-i-cinc. Això ha comportat també un augment espectacular del nombre de llengües que tenen el rang d'oficials; ara en són una vintena justa.

Aquesta ampliació política, que ha modificat la imatge lingüística d'Europa, encara ha fet més escandalosa la situació de la nostra llengua. Perquè resulta que, com és prou sabut, la majoria de les noves llengües oficials tenen un pes demogràfic inferior —i en alguns casos molt inferior— al català. Cert que les llengües no són més o menys importants les unes que les altres; cert que la demografia no és cap dada significativa a l'hora de parlar d'un pes social, d'una llengua; cert també que, tot sovint, han utilitzat la demografia en contra del reconeixement de la nostra llengua.

I deixo de banda d'altres consideracions, com el pes cultural, social i econòmic d'algunes d'aquestes llengües, perquè són aspectes difícils de ponderar i perquè la nostra tradició històrica ens explica que són dolentes de ponderar. I, a més, si anéssim per aquest camí, es podria donar a entendre que l'estatus d'una llengua, com deia, ha de guardar relació amb la seva potència social, que és un plantejament discriminador que no puc compartir, però el fet és que, en el context de l'Europa dels Vint-i-cinc, l'absència europea del català ha quedat més subratllada que mai.

Avui dia Internet és el gran aparador on cada empresa i cada institució s'exhibeix, i s'exhibeix tal com vol ser vista i reconeguda en el món globalitzat. És un exercici interessant veure com s'hi mostra, a Internet, la Unió Europea en allò que afecta la seva realitat lingüística. Si ara un ciutadà internauta accedeix al web de la Unió Europea, titulat «El portal de la Unió Europea» (<http://europa.eu.int>), és rebut en vint llengües oficials. Així doncs, la diversitat lingüística és la primera imatge que el visitant virtual es forma de la Unió Europea. El primer que un internauta d'arreu del món veu de la Unió Europea en la seva pàgina oficial és la diversitat lingüística, la possibilitat d'obtenir la informació fent clic en vint idiomes diferents.

De fet, per accedir a l'interior de l'edifici virtual europeu s'ha de fer clic damunt d'una llengua, s'ha de triar una de les vint llengües de salutació. L'enllaç cap a Europa, la clau que obre la porta, és una llengua. El català, però, no hi és, el català no obre cap porta, perquè no és una llengua d'estat, tot i ser oficial en bona part del territori d'un estat membre. Es tracta, doncs, en aquesta diversitat lingüística d'Europa que ens obre el seu portal, d'una diversitat tanmateix limitada.

Però continuem la nostra navegació. Un cop hem saltat a través d'una llengua oficial, a la segona pàgina del web (<http://europa.eu.int/index>), ens trobem amb una presentació del que és la Unió Europea. Un dels seus apartats es titula, justament, «Les llengües, la riquesa d'Europa» —evidentment, ho tradueixo d'una de les vint llengües en què es pot llegir, perquè, tal com he dit abans, la nostra no hi és.

Si hi fem un altre clic, accedirem a un conjunt d'informacions sobre la «riquesa» lingüística d'Europa. Algú podria pensar: «Calla, aquí, si més no, hi trobaré informa-

ció sobre el català.» Doncs, no: abandoneu tota esperança, és com si haguéssiu entrat a l'infern de Dant. Cap de les gràfiques amb dades demogràfiques i d'altra mena sobre les llengües d'Europa no fa esment del català, ni tampoc de cap altra llengua que no sigui oficial a la Unió, amb l'excepció, curiosament, del rus, que apareix en un quadre on es mostren els percentatges «de ciutadans europeus que parlen cada una de les llengües de la UE, ja sigui com a llengua materna o com a llengua estrangera».

Per trobar el català al web de la Unió Europea hem d'anar molt endins de les seves entranyes més recòndites, clic rere clic. De fet, hem d'anar a parar a la documentació que genera l'Oficina Europea per a les Llengües Menys Difoses i que, en part, es pot consultar per Internet, sovint només en anglès o en francès.

Aquesta Oficina és un organisme governamental independent integrat per representants de la majoria d'estats membres de la Unió i finançat majoritàriament per la Comissió Europea. Com el seu nom indica, s'ocupa de vetllar per les llengües considerades minoritàries, en llenguatge oficial europeu, «menys difoses».

Aquesta Oficina ha impulsat diversos programes de suport a l'ensenyament i difusió d'aquestes llengües, dels quals s'ha beneficiat puntualment el català. Ara bé, la inclusió del català en aquesta categoria de «llengües menys difoses» és certament molt discutible. L'informe Euromosaic, elaborat per l'Institut de Sociolingüística Catalana, el Centre de Recherche sur le Plurilinguisme, de Brussel·les, i un altre centre de recerca internacional (Research Centre of Wales, de Bangor), publicat per la Comissió Europea l'any 1996, va identificar en el si de la Unió Europea d'aleshores, de la Unió Europea política d'aleshores —no la dels Vint-i-cinc actual—, cinquanta-cinc comunitats que parlen llengües regionals i minoritàries —RML, en la sigla formada a partir de l'anglès.

Aquestes cinquanta-cinc comunitats lingüístiques són agrupades, en aquell informe del 1996, en cinc grans clústers o grups, d'acord amb el que s'anomena el grau de «fortalesa» de cada comunitat. El català apareix en els quatre primers grups.

En el primer grup, el format per les comunitats lingüístiques considerades més sòlides, hi trobem el català a Catalunya i a les Illes, juntament amb el basc i el gallec. Cal remarcar que el català al Principat ocupa la segona posició pel que fa a fortalesa, només superat pel suec a Finlàndia, i es troba, per exemple, per davant de l'alemany a Bèlgica i a Itàlia, i també del luxemburguès al mateix Luxemburg. En canvi, el català a les Illes ocupa la penúltima posició del grup, entre el basc a l'Estat espanyol, i el gallec.

El català al País Valencià apareix en les posicions finals del segon clúster, el grup més fort, per sota el basc a Navarra, i immediatament per sobre el gaèlic irlandès, que

és oficial a Irlanda. En aquest segon grup també hi apareix l'occità a l'Estat espanyol, tal com l'anomenem, és a dir, l'aranès. En el clúster o grup tercer hi trobem el català a la Franja i el català a l'Estat francès. En el clúster o grup quart hi figura el català a l'Estat italià. Pel que fa al grup cinquè, en les Comunitats realment més febles, segons aquest informe, no hi trobem cap situació relacionada amb el català.

Perdonin la referència, que potser ha estat llarga, a aquesta classificació de llengües amb dificultats, però m'ha semblat útil de fer-la per tal d'assenyalar alguns problemes específics nostres. En primer lloc, la diversitat de la situació del català segons el territori a què ens referim, la qual cosa repercuteix en nivells de consciència diferents, i també en nivells de tractament polític en aquest territori diferents, que a la llarga acaba essent realment significatiu a l'hora de tractar el tema principal, que és aquell reconeixement del català a la Unió Europea.

La situació del català al Principat, a les Illes i al País Valencià, on té un estatus de llengua oficial en els tres territoris i un ús social considerable, té poc a veure realment amb la situació a la Catalunya Nord o a l'Alguer, i la situació del català globalment considerada té molt poca cosa a veure amb les situacions del bretó (500.000 parlants), el friülès (600.000) o el gaèlic a Escòcia (25.000), per donar alguns exemples de llengües que compten, a més, amb un escàs o nul reconeixement legal en el seu territori, però que estan agrupades amb el català en aquest mateix nivell de consideració actual dins la Unió Europea.

Tot plegat ens hauria de fer considerar si resulta convenient per al català de mantenir-lo en aquesta categoria de llengua menys difosa, de llengua regional o minoritària, de llengua amenaçada, o com se'n vulgui dir.

Això és vàlid per a alguna part de la nostra comunitat, com ara la Catalunya Nord o l'Alguer, però és inadequat per a la nostra situació global. Potser hauríem d'exigir que se'ns situés en un altre rang: el de llengua nacional plena, encara que de moment no comptem amb el suport d'un estat propi de la Unió Europea política i d'un estat plurinacional compartit, que ens reconegui oficialment com a llengua d'aquest estat plurinacional compartit.

Això, l'adopció d'aquesta nova taxonomia, no s'hauria de veure pas com un gest d'insolidaritat respecte a les llengües amb dificultats; al contrari, seria una manera d'assenyalar-los el camí i de donar-los una expectativa positiva.

No som només —com he dit abans— el corc lingüístic número u de la Unió Europea, sinó que som, a més a més també, la possibilitat amb expectatives més positives d'aquest conjunt de cinquanta-cinc comunitats lingüístiques que apareix a l'últim racó de la pàgina web de la Unió Europea.

El fet rellevant, i alhora problemàtic, és que el català no és, en aquest sentit, ni carn ni peix. No és ni prou forta ni prou dèbil com a llengua. Es troba pràcticament sola en aquesta categoria que els acabo d'anunciar, de llengua nacionalment plena que no forma part de l'oficialitat d'un estat.

Aquesta especificitat, si bé ens és moralment reconeguda en l'àmbit europeu, no es tradueix en cap estatus legal concret ni favorable. Si d'aquí a un temps entrés a la Unió Europea una Turquia plenament democratitzada, on la llengua kurda hagués obtingut el reconeixement legal que li correspon, potser tindriem un company de reivindicació, que es trobaria en una situació similar a la nostra, però de moment estem sols, i l'expectativa d'una Turquia democràtica que reconegui en el seu territori el kurd és molt, molt, malauradament, llunyana.

Tanmateix, no ens podem resignar a aquesta situació. Hem de reclamar el lloc i els drets que ens corresponen i ho hem de reclamar directament a Europa, però també a l'Estat espanyol. Això és el que cal fer per tots els camins possibles, és el que s'està fent darrerament per alguns dels camins possibles.

Ho han fet gairebé totes les forces polítiques catalanes, algunes posant-ho com a condició per donar el vot favorable a l'actual president del Govern espanyol, d'altres com a condició per votar favorablement en el referèndum del projecte de Constitució europea, la resta demanant-ho, alguns amb més claredat que altres, encara que de moment no ho posin com a condició de res. El Govern de la Generalitat, que tinc la responsabilitat de dirigir, també ho reclama.

Com a resultat d'aquestes demandes, el Govern central ha iniciat gestions, és cert, clares, potser no totes prou encertades en el camí i en la forma, per aconseguir aquest reconeixement. Al Parlament Europeu, alguns eurodiputats catalans, entre els quals, per exemple, l'eivissenc Bernat Joan, ho han reclamat amb insistència i han vist com això donava lloc a algun incident curiós, fins i tot a la prohibició expressa que el que es digués en català fos traduït a altres llengües o constés en acta.

En aquest punt, probablement —ho he de dir—, s'ha caigut en un excés de zel i en una interpretació rígida del Reglament del Parlament Europeu per part del seu actual president, i s'ha perdut una ocasió d'or per obrir la porta a l'ús del català, aprofitant l'esclatxa que dona l'article 138.2 de l'esmentat reglament, que, a part de les llengües oficials, permet de fer la interpretació simultània, diu textualment: «a qualsevol altra llengua que la Mesa consideri necessària», Mesa que jo recordo que és presidida pel president del Parlament. D'altra banda, se sap que el trenta-cinc per cent dels traductors d'espanyol i a l'espanyol del Parlament Europeu estan capacitats per traduir del català a la majoria de llengües oficials.

Dic tot això perquè quedi ben clara una cosa. El problema de l'ús del català a les institucions europees no és tècnic. Probablement l'ús del maltès, del txec o de l'eslovè planteja més problemes tècnics i pressupostaris que l'ús del català. El nostre problema, com que no és tècnic, com que no és científic, com que no és lingüístic, és exclusivament polític, estrictament polític, de voluntat política, com constatem un dia sí i l'altre també.

No es poden al·legar arguments tècnics; de fet, gosaria dir que tècnicament és més fàcil permetre l'ús del català que prohibir-lo. De fet, quan convé, els problemes tècnics no es plantegen tampoc. Fa pocs dies, l'exdiputada kurda Leila Zana, una lluitadora per la llibertat, que ha complert deu anys de presó per defensar els drets lingüístics i nacionals del seu poble, encara no reconeguts per l'Estat turc, en l'acte de concessió del premi Sakhàrov del 1995, va tenir un gest de solidaritat amb la nostra llengua i la va fer servir al Parlament Europeu. És veritat que aquest gest va ser replicat pel president del Parlament, que se li va adreçar en turc, tot recordant a la diputada que «el turc també era la seva llengua», afirmació que, a més, va ser desmentida per Leila Zana en una conferència de premsa posterior en què va declarar que la seva llengua era el kurd, tot i que no tenia cap inconvenient a expressar-se també en turc, per demostrar que no té cap animadversitat contra aquesta llengua, perquè la seva lluita és a favor d'una igualtat de tracte per a totes les llengües. Si em permeten una nota a peu de pàgina, una personalitat kurda s'expressa al president del Parlament Europeu en la llengua que aquesta personalitat kurda entén que és la pròpia del president del Parlament Europeu, i el president del Parlament Europeu li respon en una llengua que no és la pròpia d'aquesta persona, però entenen que sí que ho és, perquè és la de l'Estat on aquesta persona viu. Bon exemple de sociolingüística que ha estat analitzat en algunes classes de facultat, perquè em sembla que darrere d'aquí s'hi amaga no un món ideològic concret, sinó tot un món de pensament, que és diferent, molt concret.

En tot cas, l'incident és revelador de la ideologia subjacent del pensament —no ideologia política, sinó ideologia com a pensament— que hi ha darrere del no-reconeixement europeu del català. Com que ja se'ns reconeix una llengua nostra, que també és oficial a Catalunya, no cal que reclamem el reconeixement de l'altra llengua nostra, que és a més a més la regional o minoritària.

Una altra vegada, ensopeguem amb els perjudicis heretats dels estats nació uniformitzats. D'aquesta feixuga herència dels estats nació se'n deriven, de fet, les deficiències del present projecte de Constitució europea. Com que ha estat realitzat a mesura dels estats, els pobles que no compten amb estat propi han sofert una margi-

nació evident. Amb el tractat constitucional, fins i tot ha desaparegut la referència a l'Europa dels pobles, que havia estat utilitzada en tants i tants documents anteriors, i amb tota normalitat.

L'Europa política que es configura, doncs, no ofereix, de moment, expectatives esperançadores a les nacions que no tenen estat, a les cultures de les nacions que no tenen estat, i a les llengües de les nacions que no tenen estat.

Una mostra de com ha estat maltractada la diversitat dels pobles la tenim en el tema de la nostra llengua. La situació de no-oficialitat del català constitueix l'anomalia jurídica més important de l'actual Unió Europea. Afegim-hi encara una dada més, que ens pot donar idea de la magnitud d'aquesta anomalia: a l'actual Parlament Europeu no arriben al dos per cent els diputats que no s'hi poden expressar en la seva llengua pròpia. D'aquest dos per cent, la gran majoria són catalanoparlants.

No posem, per tant, damunt la taula un problema de llengües minoritzades, posem damunt la taula una anomalia majúscula, ben localitzada i ben precisada: la manca de reconeixement de la llengua catalana.

És evident que el de la llengua no és pas l'únic problema que planteja l'encaix de Catalunya a Europa. N'hi ha molts altres que es relacionen amb la representació democràtica, amb la participació en l'adopció de polítiques que ens afecten directament, en molts altres temes, i això també ens ha de preocupar com a país, com a societat i com a Govern, i de fet preocupa molt el nostre Govern.

Però, d'entrada, el problema del no-reconeixement de la llengua ens situa en una posició sentimental difícil respecte a tot. Per sentir-te com a part d'una col·lectivitat, l'has d'estimar, i l'estimació és un concepte de sentiment, i el no-reconeixement de part de la teva essència en aquesta comunitat dificulta aquest sentiment d'estimació.

Catalunya —com recorda el doctor Martí en el text que explica la intenció d'aquest curs— és una de les comunitats històriques del continent que han tingut secularment allò que se n'ha dit «vocació europea» i que han entès, molt abans que d'altres, la importància estratègica de donar espai ampli i divers, que pot esdevenir una plataforma de voluntats solidàries. Però ara, en una qüestió tan sensible per a nosaltres com la llengua, no podem deixar d'experimentar l'amargor d'un cert rebuig.

Davant d'això, què podem fer? Evidentment, no podem renunciar a la nostra tradició europeista, no podem renunciar a ser europeus perquè ho som; el fet de ser europeu no és un fet de voluntat, és un fet geogràfic, històric..., però sí que l'europeisme és ja una voluntat. No podem renunciar a la nostra tradició europeista, perquè també renunciariem a una part constitutiva de la nostra tradició i de la nostra identitat i, per

exemple, a una part fonamental del catalanisme polític al llarg de la història. No podem, com a catalanistes, renunciar a ser europeistes, perquè l'europeisme constitueix molt bona part del fonament del catalanisme des dels seus primers passos.

Però no podem renunciar a oferir a Europa allò que també és seu, tan seu com nostre: una de les petites grans llengües de cultura que s'han forjat en aquest continent. Hem de mantenir, doncs, aquesta oferta, l'oferta d'una llengua per a Europa, no pas com un gest d'hostilitat, sinó al contrari, de cordialitat.

I no podem caure en el victimisme, en la queixa constant i improductiva. Hem de ser possibilistes, hem de trobar les vies, les esclatxes legals i jurídiques que ens permetin arribar-hi. Però tampoc no hem de caure en el «sacrificialisme». No hem de renunciar a reivindicar amb la veu més alta possible allò que ens pertany, a Catalunya i a Europa, perquè el reconeixement del català en el si de la Unió Europea política és també un dret d'Europa; no és només un dret dels territoris de parla catalana, és també un dret d'Europa.

Què podem fer? Què fem? Si em permeten que la passió del filòleg acabi amagada per l'obligació del governant, què els puc explicar del que estem fent? Agafant-nos a aquella resolució del 1990, els aspectes evidents són que: podem ser reconeguts directament per la Unió Europea política (aquesta és una via directa; segurament és, però, la menys segura jurídicament); o podem ser reconeguts per la Unió Europea política, perquè som reconeguts per l'Estat espanyol (aquesta és més indirecta, però és més segura jurídicament, i, a més a més, com que l'Estat espanyol també és Europa, quan parlem del reconeixement del català a Europa, no estem parlant realment només del reconeixement del català a la Unió Europea: estem parlant també del reconeixement del català a les institucions de l'Estat espanyol).

I quan parlem d'anècdotes, de parlar català o no al Parlament Europeu, podem parlar també —ja no anècdotes, sinó categories— de poder parlar o no al Parlament espanyol, perquè el tant per cent de diputats i diputades, senadors i senadores que no poden expressar-se en la llengua pròpia dins del Congrés dels Diputats i el Senat espanyol, com vostès comprendran, és moltíssim més alt que el tant per cent referent al Parlament Europeu.

Per tant, un dels primers passos que hem de fer és l'obtenció, d'una vegada, del reconeixement de l'oficialitat del català en el si de l'Estat espanyol. Això, evidentment, no ha de voler dir que hàgim d'aconseguir l'oficialitat del català en tot el territori de l'Estat, però sí en totes les institucions de l'Estat. El català ha de ser oficial en el territori en el qual es parla, ha de ser oficial en les institucions representatives de l'Estat en el qual es parla.

Aquest és un primer pas, que jo personalment crec més necessari a l'hora d'arribar a Europa. Si em permeten una última nota a peu de pàgina, hauria estat molt més fàcil que el català aparegués en el Tractat de la Constitució europea actual si el català hagués estat oficial a la resta de l'Estat espanyol; hauria estat gairebé automàtic. I si em permeten també una subnota, si jo sóc un dirigent europeu i em ve un dirigent de l'Estat espanyol a demanar-me que reconegui jo allò que ell no reconeix, el primer que li dic és: «Agafa el bitllet de tornada d'avió, torna a casa, ho arregles i quan ho tinguis arreglat em véns a veure».

Com que és voluntat del nostre Govern assolir una legislació o una normativa que aclareixi l'actual article 3 de la Constitució espanyola, així com obtenir un nou estatut d'autonomia i una reforma constitucional que siguin més explícits, el nostre Govern, gràcies a la inestimable cooperació de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, que presideix el doctor Martí, va convocar dies enrere a la seu d'aquesta institució una reunió de governs autònoms que tenen reconeguda l'existència d'una llengua pròpia altra que el castellà i d'institucions acadèmiques, i reconegudes internacionalment, que tenen entre les seves competències la normativa d'aquesta llengua pròpia altra que el castellà, reunió a la qual van assistir representants de la Xunta de Galícia, representants del Govern basc, representants del Govern d'Aragó, representants del Govern balear, del Govern català, i a la qual van assistir també representants de les acadèmies basca, gallega i asturiana de la llengua, a més a més de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

Aquesta, que va ser una primera reunió només per a una presa de contacte de governs, per un cantó, i d'autoritats lingüístiques, per un altre —es van fer les dues reunions per separat—, va tenir, jo crec, resultats molt positius, potser insuficientment divulgats. El primer és l'acord de la necessitat i la voluntat d'aquests governs que la seva llengua o llengües pròpies altres que el castellà siguin reconegudes en l'oficialitat de les institucions de l'Estat. Els vull fer notar la diversitat de partits polítics que governen en aquestes comunitats autònomes; ho recordo: Galícia, País Basc, Aragó i Illes Balears, a més a més de Catalunya; una diversitat prou àmplia. Si no m'equivoco, excepte Coalició Canària, tots els grups parlamentaris del Congrés governen en una, com a mínim, d'aquestes comunitats autònomes. I de la mateixa manera, va haver-hi també una absoluta coincidència en les institucions acadèmiques, diria fins i tot una coincidència més àmplia, més avançada en les institucions acadèmiques que en els governs, cosa que també és lògic, per altra banda.

D'aquí es va arribar a la conclusió de programar noves reunions, per un cantó, amb representacions del Govern de l'Estat, i, per l'altre, amb la mateixa Real Acade-

mia Espanyola, per tal de tirar endavant una normativa d'usos de llengües a l'Estat; no una llei de política lingüística de l'Estat, perquè la política lingüística del català l'hem de fer nosaltres —l'Estat ens ha d'ajudar econòmicament, perquè és un patrimoni de l'Estat, però la política és nostra—, però sí una regulació de les llengües en la seva oficialitat en les institucions de l'Estat, que són de tots.

Jo crec que aquest és un pas endavant important, no frustrant, segurament no excessivament ràpid tampoc, però que, si té una continuïtat —que ja té, a més amb fruits—, segurament seria el primer pas perquè es reconegués el català a Europa en institucions que tenen un àmbit superior al del territori en el qual es parla, i que són les que ara li són més properes, que són les dels estats.

Sigui com sigui, la voluntat del nostre Govern és un reconeixement de la nostra llengua idèntic al de la resta de llengües que parlen a Europa, i si em permeten un excurs final —i així hauré complert el contracte—, amb una evidència, nosaltres volem el reconeixement de la nostra llengua com qualsevol de les altres llengües d'Europa; és el nostre dret perquè som europeus i perquè Europa s'ho mereix, i perquè és un dret d'Europa.

Hi ha un pas següent a fer: una Unió Europea política no podrà viure amb vint, vint-i-cinc, trenta llengües oficials; cap organisme no viu amb vint, vint-i-cinc, trenta llengües oficials, això és insostenible. Per tant, sí que aquí els pesos demogràfics, la importància política dels estats en els quals es parlen aquestes llengües, l'economia que es mou al voltant de les societats que tenen aquesta llengua com a pròpia, acabaran essent importants per a una certa graduació en els usos institucionals d'aquestes ara vint, esperem que en un futur vint-i-una, vint-i-dues, vint-i-tres, vint-i-quatre noves llengües a Europa.

Jo vaig comentar a un alt dignatari europeu que nosaltres no preteníem ser la llengua número u. Nosaltres preteníem ser una llengua tan reconeguda com totes les altres i, un cop tan reconeguda com les altres, amb el pes que ens toqués per la demografia, per l'economia, per la política, que vol dir segurament no tant com l'anglès, però segurament una mica més que el maltès. I consti que, en aquesta futura batalla lingüística europea —també m'ho reconeixia un alt dignatari espanyol—, la llengua comuna actualment de l'Estat tampoc no té el nivell de l'anglès, ni demogràfic, ni econòmic, ni polític, i que, per tant, se suposa que una bona cohabitació entre tots pot anar bé a tots, perquè entre tots ens podem ajudar molt en aquest context futur d'aquesta Europa realment insostenible pel que fa a l'alta quantitat de llengües oficials.

Aquesta és i serà l'actitud del nostre Govern. En el fons, no una llengua per a Europa, que és on som, sinó assolir un canvi preposicional i tenir simplement allò que sempre havíem estat, és a dir, una llengua d'Europa.